

СУСПІЛЬСТВО

У Маріуполі будинки «стогнали» тижнями, там помирили привалені люди – документування злочинів РФ

08 серпня 2023, 11:44 [Наталка Волосяцька](#)

Знищений житловий будинок в Маріуполі під час масштабного вторгнення Росії до України. Маріуполь, Україна, 30 березня 2022 року

ВАРШАВА – Пам'ятати, розповідати, фіксувати, щоб потім покарати зло, яке прийшло на українську землю. Тисячі українців, які зазнали тортур, пережили полон, окупацію чи депортацію мають змогу анонімно або відкрито дати свідчення про російські злочини – їхні історії записує Варшавський центр документування російських воєнних злочинів в Україні імені Рафала Лемкіна. Його відкрили на наступний день масштабного вторгнення Росії до України, щоб зібрати докази «путінського геноциду». Саме польський юрист Рафал Лемкін у 1944 році першим ввів термін «геноцид» і використав його у своїй науковій праці.

Першою ж, відкрито свідчення центру дала жителька Маріуполя **Катерина Сухомлинова**. Волонтерка, добровільна рятувальниця Мальтійської служби допомоги і депутатка маріупольської міської ради 20 днів залишалася в окупованому місті і під постійними обстрілами рятувала людей. Нині вона на власному прикладі, розповідаючи свою історію, переконує українців у необхідності свідчити.

«Ми дуже злегковажили, ми мали продовж 8 років готуватися»

Для Катерини Сухомлинової війна почалася у 2014 році з волонтерства і допомоги пораненим військовим у шпиталі.

Після теракту у січні 2015-го, коли росіяни з «градів» обстріляли житлові райони і убили 29 містян, жінка почала вчитися надавати першу медичну допомогу. Згодом стала добровільним рятувальником і тренером Мальтійської служби допомоги.

Катерина розуміла, що потужніший напад Росії це питання часу. На сесіях міської ради переконувала, що треба готувати населення, упорядкувати бомбосховища, але з неї насміхалися і звинувачували, що сіє паніку.

«Ми дуже злегковажили, ми мали продовж 8 років готуватися до [масштабної] війни, повинні були бути державні програми, треба було вчити громади, як діяти», – каже Катерина Сухомлинова.

Навчання добровільних рятувальників, Маріуполь

Вибухи 24 лютого 2022 року не сильно збентежили, пригадує рятувальниця, такі звуки для маріупольців були звичні. Чоловік пішов на роботу, вона ще лягла поспати. Коли прокинулася і зайшла в інтернет, дізналася, що росіяни наступають з усіх напрямків.

«Розвідки багатьох країн говорили, що буде наступ, але ніхто не уявляв масштабів», – наголошує Катерина Сухомлинова.

Пошкоджені житлові будинки в результаті масштабного вторгнення Росії до України. Маріуполь, 3 квітня 2022 року

«Моя тривожна сумка це був медичний рюкзак, аптечка, документи і все»

Катерина жила в Маріуполі на лівому березі. У перші дні з родиною перебралася в офіс Мальтійської служби допомоги. Щодня на своєму авто їздила, куди покличуть, щоб надати першу допомогу, возила поранених до лікарні, діставала і розвозила самотнім стареньким їжу. І все це під постійними обстрілами, зі сльозами на очах розповідає Катерина.

“ Офіційна статистика говорить, що у Маріуполі загинуло понад 20 тисяч населення, але, я думаю, що цифра у рази більше. Там близько 100 тисяч зниклих безвісти

Катерина Сухомлинова

«Я допомагала тільки тим людям, які лежали не привалені, – каже вона. – В Маріуполі «стогнали» будинки тижнями, особливо на лівому березі, там від холоду, голоду і кровотеч помирали люди. Їх ніхто вже не міг врятувати. Офіційна статистика говорить, що в Маріуполі загинуло понад 20 тисяч населення, але, я думаю, що цифра у рази більше. Там близько 100 тисяч зниклих безвісти. Я вважаю, що саме за березень загинула переважна більшість людей, бо з такою величезною інтенсивністю йшли бої і бомбардування. Люди помирали вдома, в підвалах, їх розстрілювали на вулиці, коли вони йшли по воду, люди горіли живцем у будинках. Щоб замести сліди своїх злочинів, росіяни руйнують недогорілі будинки, вони екскаваторами роздирають тіла наших співвітчизників. Кажуть, будівельне сміття з людськими останками рашисти везуть на переробку і з нього відбудовують будинки і дороги».

Польща, Варшава, Катерина Сухоплинова, серпень 2023 року

За словами Катерини, після 5 березня вулиці Маріуполя були просто всіяні трупами. Ані поховати, ані бодай кудись відтягти убитих через рясні обстріли було не можливо. Тіла лежали просто неба місяцями.

«Диверсійні групи росіян займали квартири людей і просто з вікон стріляли по мешканцях, які готували їжу на вулиці або вийшли з підвалів по воду. Я це бачила особисто. Не одну людину я везла до лікарні зі страшними пораненнями. Їм під ноги кидали міни, розривало руки, ноги, животи, обличчя, це жахіття», – розповідає Катерина Сухоплинова.

Жінка досі дивується, як сама не отримала жодного поранення. Одного разу, розповідає, на набережній, в дзеркалі заднього вигляду авто побачила ракету, вона впала за три метри від жінки, але не вибухнула, відірвався хвостовик і лише пішов дим.

Також, зізнається Катерина, якось під прицілами трьох автоматів була змушена надавати медичну допомогу російському диверсанту. «Росіяни знімали форму з мертвих українських військових («азовців») і переодягалися, часом було не зрозуміло хто перед тобою стоїть», – каже жінка.

Маріуполь, березень 2022 року

«Коли вже вийшла з Маріуполя, ми з родиною два місяців нюхали і їли булки»

На третій день повномасштабного наступу відкрили супермаркет, пригадує Катерина. Каси працювали на генераторах, але на полицях було майже порожньо. Жінка купила м'ясну нарізку у вакуумі і фільтр для води. Хліб востаннє вдалося купити 1 березня.

“ Відчуття голоду було присутнє завжди. Ніколи не забуду зіпсуті, кислі чебуреки, які ми знайшли

Катерина Сухомлинова

Щоб вижити, люди з будинків і під'їздів об'єднувалися в «комуни». Ділилися їжею, разом готували. Серед «смаколиків» в окупованому Маріуполі міг бути суп із розварених пельменів або качан від капусти. Першими страву отримували діти.

«Відчуття голоду було присутнє завжди. Ніколи не забуду зіпсуті, кислі чебуреки, які ми знайшли. Ми вишкрябали м'ясо з чебурека, підсушували ту хлібну шкурку на вогнищі, і що ви думаєте, потім підсмажували те кисле м'ясо і теж його їли», – ділиться спогадами Катерина Сухомлинова.

«Багато людей лежало на дорозі, з велосипедами, мопедами. Бомбили страшно»

15 березня Катерина вперше усвідомила – час виїжджати, передусім заради 17-річної доньки. Востаннє вирішила дістатися лівого берега, щоб завезти у пологовий, де було 200 жінок, їжу. Але лівобережжя вже було заблоковане, тож Катерина пішла пішки. Дорогою, біля естакади побачила розстріляне авто, біля нього сиділа поранена дівчинка. В авто без ознак життя, за кермом був чоловік, за словами дитини, вітчим. А за метрів 8 лежала у калюжі крові її мама. Рятувальниця змогла забрати лише дитину. У найближчому під'їзді стерильним матеріалом для ампутантів перемотала дівчині велику рану на шиї і таки доправила до лікарні.

«Я всю дорогу її заговорювала, бо по всьому лежали тіла. Я казала, ти обов'язково виживеш, ти мене обов'язково знайдеш, або я тебе. Якщо ти залишишся сама, я тобі допоможу в житті. Я поклала в кишеню її рюкзака номер свого телефону і як мене знайти у соцмережах», – схвилювано описує Катерина.

Тіла цивільних людей, загиблих під час масштабного вторгнення Росії до України. Маріуполь, 15 квітня 2022 року

Згодом поранена Валерія знайшла свою рятувальницю, написала у месенджері. Дівчина вже тоді була в Дніпрі, після операції, подякувала Катерині і розповіла, що маму теж рятували.

«Завдяки нашій неохайності і смердючості росіяни нас пропускали доволі швидко»

16 березня Катерина отримала сигнал, що волонтерам, активним проукраїнським мешканцям залишатися в Маріуполі дуже не безпечно. У той час її рідні були у підвалі швейної фабрики. Катерина забрала доньку, чоловіка та ще одну родину з двома дівчатами-підлітками і поїхала в напрямку Запоріжжя. Їхали селами, польовими дорогами.

“ Дівчатам я дозволила помити тіло, але заборонила мити голову і обличчя. Я боялася щоб росіяни їх не скривдили

Катерина Сухомлинова

«Я дуже вдячна, зараз ще не можу назвати сіл, які нам допомагали. Ми були в жахливому стані, ми 20 днів не миті. Люди нас нагодували, дали можливість помитися. Дівчатам я дозволила помити тіло, але заборонила мити голову і обличчя. Я боялася, щоб росіяни їх не скривдили. Ми вдягнули той самий брудний одяг і поїхали далі. У багажнику машини в нас був страшний безлад, валялося все аби як, собача миска, взуття, якийсь одяг, який ми забрали з підвалу фабрики. Людей, які мали акуратно спаковані валізи довго і прискіпливо оглядали. Завдяки нашій неохайності і смердючості росіяни нас пропускали доволі швидко. Також, вважаю, що свою роль зіграла жилетка з мальтійським хрестом на спині, рашисти сторонилися міжнародних організацій. Мені навіть вдалося провести ноутбук за запаскою», - пригадує Катерина.

Жилетка добровільного рятувальника Мальтійської служби допомоги

Запоріжжя, Вінниччина, Івано-Франківськ, Варшава. Нині рятувальниця і волонтерка – «амбасадор» Маріуполя в Європі. Катерина Сухомлинова їздить різними країнами, розповідає, як наголошує, про геноцид, який росіяни влаштували в Україні. Виступає на конференціях, самітах, на телебаченні, щоб люди почули про війну «без прикрас», про війну не мовою сухих цифр, а мовою реальних людських історій.

«Я пригадую, як давала інтерв'ю німецьким журналістам. На початку, і це було видно, вони дуже скептично ставилися до війни в Україні, а після закінчення інтерв'ю вони плакали. Сьогодні мій голос – це вже не моя історія, це голос сотень людей і не тільки маріупольців. Це голос людей, які пройшли пекло, але не всі з нього вийшли живими. Це голос ненароджених дітей з нашого пологового, голос полонених, закатованих, кастрованих, живцем спалених в Оленівці, голос людей, які загинули в драмтеатрі, тих, які горіли живцем, а потім їхні тіла разом з будівельним сміттям вантажили екскаватори», - каже Катерина.

Катерина Сухомлинова

Документування воєнних злочинів

«Добрий день. Мене звати Катерина Сухомлинова і я з Маріуполя» –такими словами вона починає розмову із земляками-свідками воєнних злочинів Росії. Нині Катерина співпрацює з Варшавським центром документування російських злочинів в Україні. У березні минулого року була першою, хто погодився дати свідчення центру відкрито, не приховуючи особистих даних і обличчя. Своім прикладом, розповідаючи свою історію, Катерина переконує свідків, що їхні розповіді дуже важливі.

“ Зло буде рости, якщо його не карати, а юридична сторона в цьому теж дуже важлива

Катерина Сухомлинова

«Важливо не тільки перемогти на полі бою, ми цього разу на всіх фронтах маємо перемогти РФ, для того, щоб це більше не повторилося. Зло буде рости, якщо його не карати, а юридична сторона в цьому теж дуже важлива. Свідчення цих людей будуть корисними не лише для історії, а й для судових процесів в майбутньому, для покарання злочинців. Нинішні свідчення дуже цінні, бо зараз, переважно, люди, які потрапляють до Європи, це ті, хто вийшов з окупації, з депортації, фільтраційних таборів, вони багато пережили і мають що розповісти. Те, що я з Маріуполя, часто допомагає знайти аргументи і переконати свідчити, особливо маріупольців, але, зазвичай, в них я свідчення не беру, бо для мене це важко, це ретравматизація», – зазначає Катерина Сухомлинова.

Польща. Відібрання свідчень у Варшавському центрі документування російських злочинів в Україні імені Рафала Лемкіна

Більшість свідчень Варшавський центр документування російських злочинів записав у перший рік війни, коли був великий наплив біженців, які рятувалися від війни. Вже задокументовано майже півтори тисячі свідчень.

Люди можуть говорити анонімно, а можуть відкрито під аудіо чи відеозапис. Свідчення записують, сканують, транскрибують, перекладають, оцифровують і архівують. Частина свідчень вже стали публічними – їх озвучували на конференціях, самітах, у світових медіа, показували на мультимедійних виставках, фрагменти читали актори різними мовами під час театральних вистав. Доступ до архіву після верифікації вже можуть отримати правоохоронці, історики, науковці, юристи.

Вистава на основі свідчень українців про російські злочини

«Я хотіла щоб в пам'яті моєї дитини залишилася не тільки війна»

Під час нашої розмови Катерина Сухомлинова показує жилетку рятувальника і кілька фотографій, на яких її донька ще мала. Ці світлини – єдине, що вона взяла з дому коли востаннє змогла туди потрапити.

Розповідає, що 12 березня затрималася допізна на лівому березі через бій, який тривав на морському бульварі. Повернутися в центр, в офіс Мальтійської служби не могла, тож пішла до своєї квартири. Вікна були вибиті, було дуже холодно, спати не було як, тож сховалася у ванні і переглядала сімейні фотоальбоми. Кілька десятків світлин взяла з собою. На них найщасливіші миті життя.

«Я хотіла щоб в пам'яті моєї дитини залишилася не тільки війна, щоб вона пам'ятала, що наше місто було красивим, ми були щасливими там», – каже Катерина Сухомлинова.

Нині її 18-річна донька студентка Києво-Могилянської академії. А чоловік військовий ЗСУ, командир роти. Недавно мав відпустку і мав змогу приїхати до Варшави. Уся родина Сухомлинових вірить, що наступного разу зустрінуться вже в Україні, скоро, після перемоги. Своє майбутнє родина бачить лише на батьківщині.

Україна, родина Сухомлинових

ДИВІТЬСЯ ТАКОЖ:

«Тримують і катують в «ямах»: заступник міського голови Енергодару про російський полон

ДИВІТЬСЯ ТАКОЖ:

«Ми боремося з Росією третину свого життя». Три історії українського спротиву в Донецьку і Луганську